

2013-cü ilin yanvar-iyun ayları üçün Azərbaycan Respublikasının

TƏDİYƏ BALANSI¹

Əvvəlki illərdə olduğu kimi 2013-cü ilin yanvar-iyun aylarında da xarici iqtisadi əməliyyatlar neft-qaz sektoru üzrə müsbət saldoya, qeyri-neft sektoru üzrə isə mənfi saldoya malik olmuşdur.

Neft-qaz sektoru üzrə ümumi daxilolmalar əsasən neftin və təbii qazın ixracı və bu sektora cəlb edilən xarici kapitalın hesabına formalaşır. Bu sektor üzrə ödənişlər isə mənfəətin və investisiyaların repatriasiyasını, avadanlıqların və xidmətlərin idxalını əks etdirir. 2013-cü ilin yanvar-iyun aylarında neft-qaz sektoru üzrə yaranmış ümumi müsbət saldo 11.3 mlrd. \$ olmuşdur.

2013-cü ilin yanvar-iyun aylarında tədiyə balansının əsas göstəriciləri

Mln. \$

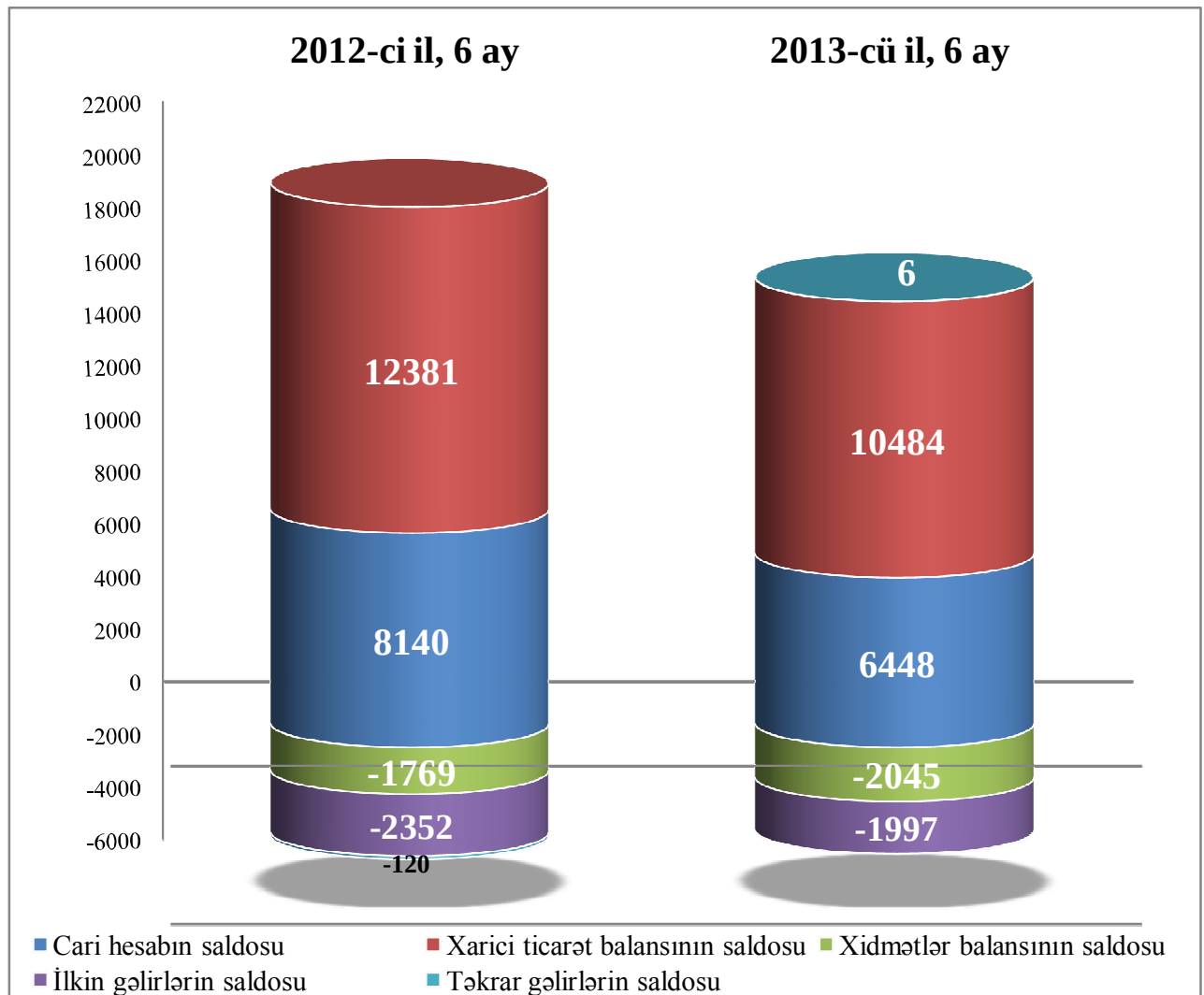
Cari əməliyyatlar və kapital hesabı	6443.6
Xarici ticarət balansı	10483.7
Xidmətlər balansı	-2044.6
İlkin gəlirlər balansı	-1997.4
-İnvestisiya gəlirlərinin repatriasiyası	-2033.7
Təkrar gəlirlər balansı	6.0
Kapital hesabı	-4.1
Maliyyə hesabı	-3278.9
Xalis maliyyə aktivləri	5582.2
o cümlədən:	
- xaricə yönəldilmiş birbaşa investisiyalar	445.0
- portfel investisiyaları	113.2
- digər investisiyalar	5024.0
Xalis maliyyə öhdəlikləri	2303.3
o cümlədən:	
- Azərbaycana cəlb olunmuş birbaşa investisiyalar	2966.1
- cəlb olunmuş investisiyaların repatriasiyası	-1711.5
- neft bonusu	0.4
- portfel investisiyaları	1030.2
- digər investisiyalar	18.1
Balanslaşdırıcı maddələr	-845.3
Tədiyə balansının ümumi saldosu (Ölkənin ehtiyat aktivlərinin dəyişməsi)	2319.4

1 Tədiyə balansının metodoloji tərtibatı ilə bağlı http://cbar.az/assets/1186/final_metod.pdf sahifəsinə müraciət edilə bilər.

Cari əməliyyatlar hesabı

2013-cü ilin yanvar-iyun aylarında cari əməliyyatlar hesabında 6.4 mlrd. \$ məbləğində profisit yaranmış, o cümlədən neft-qaz sektoru üzrə cari hesabın profisiti 11.1 mlrd. \$ məbləğində olmuşdur. Neft-qaz sektorunun profisiti qeyri-neft sektoru üzrə cari hesabın 4.7 mlrd. \$ məbləğində kəsirini tam örtmüşdür.

Mln. \$

Xarici ticarət balansı

Xarici ticarət dövriyyəsi 21.2 mlrd. \$ təşkil etmiş və *xarici ticarət balansı 10.5 mlrd. \$ məbləğində müsbət saldo ilə nəticələnmişdir.*

2013-cü ilin yanvar-iyun aylarında Azərbaycanın dünyanın 137-dək dövləti ilə ticarət əlaqələri olmuşdur. Xarici ticarətin 9.8%-i MDB üzvü olan dövlətlərin, 90.2%-i isə digər xarici dövlətlərin payına düşür. Dövlətimizin İtaliya, Birləşmiş Krallıq, Türkiyə, Rusiya, İndoneziya, ABŞ, Almaniya, Tailand, Fransa və Yaponiya ilə daha intensiv ticarət əlaqələri olmuşdur. (Ümumi ticarətdə bu ölkələrin payı 69.4% təşkil etmişdir).

2013-cü ilin yanvar-iyun aylarında xarici ticarət üzrə əsas tərəf müqabilləri

(Mln. \$)

	<i>Əmtəə dövriyyəsi</i>	<i>İxrac</i>	<i>İdxal</i>	<i>Saldo</i>
<i>İtaliya</i>	2970	2864	106	+2758
<i>B.Krallıq</i>	2024	1561	463	+1098
<i>Türkiyə</i>	1647	844	803	+41
<i>Rusiya Federasiyası</i>	1488	677	811	-134
<i>İndoneziya</i>	1328	1317	11	+1306
<i>ABŞ</i>	1274	1094	180	+914
<i>Almaniya</i>	1181	862	319	+543
<i>Tailand</i>	1129	1117	12	+1105
<i>Fransa</i>	905	590	315	+275
<i>Yaponiya</i>	786	608	178	+430
<i>Başqaları</i>	6504	4326	2178	+2148
<i>Cəmi</i>	21236	15860	5376	+10484
<i>O cümlədən:</i>				
<i>MDB dövlətləri</i>	2080	804	1276	-472
<i>Digər dövlətlər</i>	19156	15056	4100	+10956

Əmtəə ixracı. Hesabat dövründə əmtəə ixracı 15.9 mlrd. \$ təşkil etmişdir. İxrac olunmuş malların strukturunda neft-qaz məhsullarının payı 94.3% olmuşdur.

Xarici dövlətlərə 14.2 mlrd. \$ neft məhsulları ixrac olunmuş, ixrac olunmuş neft məhsullarının 0.9 mlrd. \$-ı neft emalı məhsullarının, 13.3 mlrd. \$-ı isə xam neftin ixracının payına düşür.

İxrac olunmuş xam neftin 12.6 mlrd. \$-ı Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti (ABƏŞ) tərəfindən hasil olunmuş neftin ümumi dəyəridir. İxrac olunmuş ümumi xam neftin 0.7 mlrd. \$-ı isə digər müəssisələr tərəfindən xaricə göndərilmişdir ki, bunun da 81.9 mln.\$ Şahdəniz yatağından hasil edilmiş kondensatın, 625.6 mln. \$ isə ARDNŞ-nin payına düşür.

2013-cü ilin yanvar-iyun aylarında ölkənin **qeyri neft-qaz** ixracı ötən ilin müvafiq dövrünə nisbətən 13.4% artaraq 902.8 mln.\$ təşkil etmişdir.

İxracın strukturu

	2012-ci il, 6 ay		2013-cü il, 6 ay	
	<i>Məbləğ, mln.\$</i>	<i>Xüsusi çəkisi, %-lə</i>	<i>Məbləğ, mln.\$</i>	<i>Xüsusi çəkisi, %-lə</i>
İxrac - cəmi	17000.9	100.0	15860.1	100.0
<i>o cümlədən:</i>				
1.Yanacaq-xammal məhsulları	16527.2	97.2	15223.6	96.0
- neft-qaz məhsulları	16205.1	95.3	14957.3	94.3
- digər xammal	322.1	1.9	266.3	1.7
2.Maşın və avadanlıq	47.2	0.3	171.8	1.1
3.İstehlak malları	406.2	2.4	450.0	2.8
4.Digər mallar	20.3	0.1	14.7	0.1

Əmtəə idxalı. Hesabat dövründə əmtəə idxalı 5.4 mlrd. \$ təşkil etmişdir. İstehlak mallarının idxalının ümumi dəyəri isə 2387.2 mln. \$ olmuş, bunun da 619.6 mln. \$-ı ərzaq məhsullarının payına düşür.

İdxalın strukturu

	2012-ci il, 6 ay		2013-cü il, 6 ay	
	Məbləğ, mln.\$	Xüsusi çəkisi, %-lə	Məbləğ, mln.\$	Xüsusi çəkisi, %-lə
İdxal-cəmi	4619.4	100.0	5376.3	100.0
cümlədən:				
1.İstehlak malları	2028.8	43.9	2387.2	44.4
- ərzaq məhsulları	607.1	13.1	619.6	11.5
- digərləri	1421.7	30.8	1767.6	32.9
2.İnvestisiya yönümlü mallar	444.1	9.6	519.4	9.7
- beynəlxalq neft-qaz konsorsiumları	408.3	8.8	378.4	7.1
- digərləri	35.8	0.8	141.0	2.6
3. Digər mallar	2146.5	46.5	2469.7	45.9

İdxalın strukturunda xarici investisiyalar hesabına gətirilmiş maşın-avadanlıqların və malların xüsusi çəkisi 9.7% təşkil edərək 519.4 mln. \$ olmuşdur. Bunun 72.9%-ni beynəlxalq neft-qaz kontraktları çərçivəsində istifadə olunmuş investisiyalar hesabına idxal edilmiş mallar təşkil edir. Bundan başqa ölkəyə ümumi məbləği 2469.7 mln. \$ olan istehsal təyinatlı maşın-avadanlıq, kimya, qara və əlvan metal məhsulları da gətirilmişdir.

Xidmətlər balansı

2013-cü ilin yanvar-iyun aylarında xarici dövlətlərlə Azərbaycanın iqtisadi əlaqələrində qarşılıqlı xidmətlər əsas yerlərdən birini tutmuş və bu xidmətlərin ümumi həcmi 6.1 mlrd. \$ təşkil etmişdir. Bunun 4.1 mlrd. \$-ı qeyri-rezidentlər tərəfindən Azərbaycanın rezidentlərinə, 2.0 mlrd. \$ isə Azərbaycan rezidentlərinin xarici ölkələrin rezidentlərinə göstərilən xidmətlərdir.

Qarşılıqlı xidmətlər dövriyyəsinin 13.8%-i nəqliyyat xidmətləri üzrə aparılan əməliyyatların payına düşür. Ümumi dəyəri 842.2 mln. \$ olan nəqliyyat xidmətlərinin 57.4%-i Azərbaycan rezidentlərinin xarici dövlətlərin nəqliyyat sistemlərindən istifadə etmələri ilə əlaqədardır.

Azərbaycanın rezidentlərinin qeyri-rezidentlərə göstərdikləri nəqliyyat xidmətlərinin ümumi dəyəri isə 358.5 mln. \$ təşkil etmişdir.

Hesabat dövründə xarici ölkə vətəndaşlarına turizmlə bağlı göstərilən xidmətlərin dəyəri 1.2 mlrd. \$ məbləğində qiymətləndirilmişdir. Bunun 38.5%-i qeyri-rezidentlərin Azərbaycana işgüzar səfərləri ilə bağlıdır.

Öz növbəsində xarici ölkələr tərəfindən Azərbaycan rezidentlərinə turizmlə bağlı göstərilən xidmətlərin dəyəri əvvəlki ilin müvafiq dövrünə nisbətən 14.7% artaraq 1.4 mlrd. \$ məbləğində olmuşdur. Bunun 62.1%-i Azərbaycan vətəndaşlarının şəxsi səfərləri ilə bağlı xarici ölkələrdə olarkən sərf etdikləri vəsaitlərin (məlik idxal üçün vəsaitlər istisna olmaqla) payına düşür.

Ümumiyyətlə, qarşılıqlı xidmətlərin ölkənin xarici dövlətlər ilə əmtəə və xidmətlər üzrə ümumi idxal-ixrac dövriyyəsində xüsusi çəkisi 22.4% təşkil etmişdir.

İlkin gəlirlər balansı

Hesabat dövründə gəlirlər üzrə daxilolmaların və ödənişlərin ümumi dövrüyyəsi 2.9 mlrd. \$-a çatmışdır. Bunun 84.8%-ni (2.4 mlrd. \$) Azərbaycandan ödənişlər təşkil edir. Bu məbləğin isə əsas hissəsini (1.9 mlrd. \$) beynəlxalq neft-qaz konsorsiumları üzrə xarici investorların payına düşən gəlirlərin repatriasiyası (əsasən xam neft şəklində), qeyri-rezidentlərə ödənilmiş əmək haqları (107.9 mln. \$) və xarici kreditlərdən istifadəyə görə ödənilən faizlər (197.8 mln. \$) təşkil edir.

Təkrar gəlirlər balansı

Təkrar gəlirlər üzrə xarici ölkələrlə aparılan əməliyyatların ümumi dəyəri 1.4 mlrd. \$ məbləğində qiymətləndirilmişdir. Bu məbləğin 50.2%-ni ölkəyə daxilolmalar təşkil edir.

Təkrar gəlirlər üzrə ümumi daxilolmaların 95.8%-ni xarici ölkələrdən fiziki şəxslərin pul baratları, 1.7%-ni ölkəyə gətirilən humanitar idxal mallarının dəyəri, 2.5%-ni isə digər daxilolmalar təşkil edir.

Bütövlükdə, təkrar gəlirlər üzrə əməliyyatların saldosu müsbət 6.0 mln. \$ təşkil etmişdir.

Maliyyə hesabı²

2013-cü ilin yanvar-iyun aylarında xalis maliyyə aktivlərimiz 5.6 mlrd. \$ təşkil etmişdir. Bu göstərici əsasən xaricə yönəldilmiş birbaşa investisiyalar (445.0 mln. \$), portfel investisiyaları (113.2 mln. \$) və digər investisiyalar (5024.0 mln. \$) hesabına formalaşmışdır.

2013-cü ilin yanvar-iyun ayları üzrə xalis maliyyə aktivləri və öhdəlikləri

	Mln. \$	
	Aktivlər	Öhdəliklər
Birbaşa investisiyalar	445.0	1254.6
- neft-qaz sektoru	192.2	870.1
- digər sektorlar	252.8	384.5
Portfel investisiyaları	113.2	1030.2
Digər investisiyalar	5024.0	18.1
- ticarət kreditləri və avanslar	2893.1	90.8
- kreditlər və ssudalar	100.6	-523.7
-depozitlər və nağd valyuta	2030.3	451.0
Neft bonusu		0.4
C Ə M İ	5582.2	2303.3

2 Beynəlxalq Valyuta Fondunun tədiyə balansı üzrə yeni (6-cı nəşr) Təlimatının tələblərinə uyğun olaraq tədiyə balansının strukturunda kapital və maliyyə hesabı Aktivlər/Öhdəliklər prinsipi üzrə təsnifləşdirilmişdir. Bununla əlaqədar olaraq cədvəl göstəriciləri yeni strukturda verilmişdir.

Birbaşa investisiyalar

Birbaşa investisiyalar formasında xaricdən cəlb olunmuş sərmayələrin ümumi məbləği 3.0 mlrd. \$ olmuşdur. Bu investisiyaların strukturunda neft-qaz sektorunun xüsusi çəkisi 84% təşkil etmişdir. Cəlb olunmuş sərmayələr iri neft-qaz layihələrinin, əsasən BP Eksploreysn (Şah Dəniz) Ltd. layihəsi və Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkətinin Azəri-Çıraq-Günəşli yatağında görülən işlərin maliyyələşdirilməsi ilə əlaqədar ölkə iqtisadiyyatında istifadə olunmuşdur.

Qiymətləndirmələrə görə qeyri-neft sektoruna cəlb olunmuş birbaşa investisiyaların ümumi məbləği 474.9 mln. \$ olmuşdur. Bu da ölkəyə cəlb olunmuş birbaşa xarici investisiyaların ümumi həcmnin 16%-ni təşkil etmişdir.

Kreditlər və digər investisiyalar

Hesabat dövründə kreditlər və ssudalar üzrə xalis maliyyə aktivləri 100.6 mln.\$ artmış, xalis maliyyə öhdəlikləri isə 523.7 mln.\$ azalmışdır. Xalis maliyyə öhdəlikləri birbaşa dövlət və dövlət təminatlı kreditlər hesabına (55.8 mln. \$), digər müəssisələr və firmalar hesabına (545.2 mln. \$) azaldığı halda, banklar hesabına (77.3 mln. \$) artmışdır.

Depozitlər və nağd valyuta üzrə xalis maliyyə aktivləri 2.0 mlrd.\$, xalis maliyyə öhdəlikləri isə 451.0 mln.\$ artmışdır.

Ehtiyat aktivləri

Hesabat dövründə ölkənin ehtiyat aktivləri 2319 mln. \$ məbləğində artmışdır.